

Śródka, Andrzej

Skład Towarzystwa Naukowego Warszawskiego : (kadencja 2008-2010) : Wspomnienia pośmiertne : Jan Ryżewski (1926-2008)

Rocznik Towarzystwa Naukowego Warszawskiego 71, 114-116

2008

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

kich tych procesów. Znamy system w praktyce, jego zalety i cienie. Metoda recenzencka *peer review*, przyjęta ogólnie na świecie, odgrywała tu zasadniczą rolę. Znaczącą część składu Komitetu Badań Naukowych, proponującego i *de facto* ustalającego priorytetowe kierunki badań oraz przydział środków finansowych, stanowili uczeni wybierani w tajnym głosowaniu przez wszystkich pracowników nauki w Polsce. W swej demokratyczności system ten był całkowicie oryginalny i bezprecedensowy. Opierał się on idealistycznie na platońskiej zasadzie rządów ludzi znakomicie wykształconych, kompetentnych i na zaufaniu w ich mądrość zbiorową.

Na zakończenie parę uwag i wspomnień osobistych. Witold Karczewski odznaczał się angielskim poczuciem humoru. Miał dystans ironiczny i autoironiczny do siebie i do otaczającej rzeczywistości. Celował w wybieraniu dowcipnych paradoksów, powiedzeń oraz gry słów. W młodości był mężczyzną wysportowanym. Świetnie jeździł na nartach. Pamiętam go z czasów młodości i zimowych pobytów w Zakopanem, a także w Bukowinie Tatrzańskiej, gdzie instruował do jazdy na nartach swego małego wtedy synka. Bawił się znakomicie w towarzystwie przyjaciół i znajomych. Nie zapomnę jego lwowskiego akcentu i humoru przy takich okazjach. Były to echa dzieciństwa i wczesnej młodości we Lwowie, mile odbierane uchem warszawiaka.

Ciężka choroba serca odsunęła go w ostatnich latach od nauki i życia publicznego. Odszedł człowiek, który pozostawił trwałe ślady w nauce, w naukach medycznych i we wspomnieniach osób, które go znały.

Andrzej Trzebski

JAN RYŻEWSKI
(1926–2008)

24 lipca 2008 roku zmarł w Warszawie profesor Jan Ryżewski, członek zwyczajny naszego Towarzystwa od 1990 roku, jeden z najwybitniejszych polskich patofizjologów. Urodził się 29 marca 1926 roku w Trabach nad Klewą na Wyżynie Oszmiańskiej na terenie dzisiejszej Białorusi. Podczas II wojny światowej był żołnierzem Armii

Krajowej, brał udział w wyzwaniu Wilna i musiał ukrywać się przed ścigającym Go NKWD.

Studiował medycynę w Akademii Medycznej w Warszawie do 1951 roku. Jeszcze jako student związał się z Zakładem Patologii Ogólnej i Doświadczalnej tej uczelni, gdzie pod kierunkiem wybitnego uczonego i wspaniałego człowieka — profesora Juliana Walawskiego — kształtowały się jego zainteresowania naukowe. Doktoryzował się w 1955 roku, habilitował w 1960, a rok później przeniósł się do Instytutu Reumatologicznego w Warszawie, w którym w 1967 roku zorganizował nowoczesny Zakład Patofizjologii i Immunologii. W latach 1988–1996 był dyrektorem tego Instytutu. W roku 1967 został profesorem nadzwyczajnym, a w 1976 — profesorem zwyczajnym.

W Towarzystwie Naukowym Warszawskim pełnił funkcję przewodniczącego Wydziału V Nauk Lekarskich. Bardzo aktywnie pracował też w komitetach naukowych PAN i w radach naukowych placówek Akademii. Przez trzy kadencje przewodniczył Komitetowi Nauk Fizjologicznych przy Wydziale VI Nauk Medycznych. W 1989 roku został członkiem korespondentem Polskiej Akademii Nauk. Był członkiem prestiżowego Transplantation Society.

W kręgu szkoły Juliana Walawskiego profesor Ryżewski podjął pierwsze badania naukowe dotyczące mechanizmów regulacyjnych układu nerwowego wegetatywnego (głównie cholinergicznego) na czynnościowe zjawiska patologiczne w ustroju. Później zwrócił się ku badaniom nad kompensacyjnym działaniem układu nerwowego w ostrej chorobie popromiennej i nad immunosupresyjnym działaniem cysteiny i jej pochodnych. Najpoważniejszym osiągnięciem naukowym Jana Ryżewskiego było odkrycie w połowie lat 80. muskarynowych i nikotynowych receptorów cholinergicznym w błonie limfocytów. Dalsze jego prace doprowadziły do wykrycia tych receptorów w monocytach i granulocytach obojętnochłonnych. Znaczącym jego osiągnięciem była identyfikacja podtypów receptorów cholinergicznym w tych komórkach. Prace, które prowadził zwłaszcza w latach 90. i na początku naszego wieku, doprowadziły do identyfikacji kaskady molekularnej przenoszenia sygnałów z aktywowanych receptorów cholinergicznym do wnętrza komórek immunoreaktywnych i do opisanie mechanizmu uwalniania w nich jonów wapnia.

Profesor wychował kilka pokoleń lekarzy i naukowców. Był promotorem piętnastu doktoratów, patronował czterem przewodom habilitacyjnym, wypuścił w świat dwóch profesorów. Stworzył własną szkołę patoimmunologii. Był doskonałym organizatorem pracy naukowej, ale i administratorem kierowanych przez siebie instytucji. Był współredaktorem (wraz ze Sławomirem Maślińskim) i współautorem doskonałego podręcznika *Patofizjologia* (1992), który doczekał się kilku wydań.

W ostatnich latach, mimo ciężkiej i dokuczliwej choroby, Profesor wciąż był aktywny, uczestniczył w posiedzeniach naszego Wydziału i rad naukowych, budząc szacunek i podziw. Jego następcą w Instytucie Reumatologii — profesor Sławomir Maśliński oraz wieloletni współpracownik — profesor Włodzimierz Maśliński, napisali o nim we wspomnieniu pośmiertnym, że był uczonym z krwi i kości: „Miał otwarty umysł, pełen nowych, nieprzewidzianych pomysłów, którymi ogarniał problemy od patogenezy chorób do immunoneuromodulacji. Widział to, czego inni nie zdążyli jeszcze dostrzec”. Będzie brakowało Jego niezwykłego poczucia humoru, cieplej i życzliwej obecności zarówno u nas — w Towarzystwie, w Katedrze Patofizjologii przy Krakowskim Przedmieściu, jak i w Instytucie, z którym związał się na ponad 40 lat. Pogrzeb Profesora odbył się 29 lipca 2008 roku na Starych Powązkach w Warszawie.

Andrzej Śródka

JANUSZ ZAKRZEWSKI (1932–2008)

26 października 2008 roku zmarł prof. dr hab. Janusz Zakrzewski, fizyk, profesor zwyczajny Wydziału Fizyki Uniwersytetu Warszawskiego, z którym był związany całe życie, od czasu obrony pracy magisterskiej w 1957 roku.

Profesor Zakrzewski zajmował się fizyką cząstek elementarnych. Prowadził badania w dziedzinie fizyki wysokich energii, publikując ponad 150 wysoko cytowanych prac. Jest współodkrywcą ciężkich hiperjąderek oraz podwójnego hiperjądra. Po okresie technik emulsyjnych uczestniczył w eksperymentach wykorzystujących ko-